

нормативна модель? Підприємництво, господарство і право. 2018. С. 96 – 104.

Вечірко Ігор Олександрович
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ДОБРОСОВІСНОСТІ У ПРАВОВІДНОСИНАХ НЕСПРОМОЖНОСТІ

У сучасному українському приватному праві добросовісність поряд із справедливістю та розумністю виступає в якості однієї із фундаментальних засад, що відображено у статті 3 Цивільного кодексу України. Принцип добросовісності – це загальноправовий принцип, реалізація якого має сприяти утвердженню у правовій системі України принципу верховенства права. О. О. Кот вважає, що для характеристики добросовісності поряд із чесністю більш вдалимими були б поняття довіри й надійності [1, с. 95]. Фактично мова йде про поведінку, що характеризується чесністю, відкритістю і повагою інтересів іншої сторони правовідношення. Таким чином добросовісність, розглядається в якості внутрішнього прояву високих моральних стандартів особистості, тобто її доброчесності. При цьому добросовісна реалізація прав і виконання обов'язків передбачає користування правами за призначенням, здійснення обов'язків у межах визначених законом, недопустимість посягання на права інших учасників процесу, заборону зловживати наданими правами.

Правове регулювання відносин неспроможності спрямовано на мінімізацію негативних наслідків неплатоспроможності боржника, захист приватних інтересів боржника і його кредиторів, а також публічних інтересів держави. Особливістю правовідносин неспроможності є те, що вони виникають одночасно з процесуальними правовідносинами, без яких не можуть існувати.

Таким чином, правовідносини неспроможності мають комплексний характер, оскільки у учасників цих правовідносин існують як матеріальні так і процесуальні права та обов'язки.

Із введенням в дію Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ) законодавець полегшив доступ до процедур банкрутства, знявши існуючі раніше вимоги щодо строку невиконання боржником своїх зобов'язань та їх розміру[2]. Проте, судова практика застосування норм КУзПБ свідчить про необхідність встановлення певних обмежень для відкриття провадження у справах про банкрутство. Відомі численні приклади використання процедур банкрутства з метою протиправного заволодіння активами підприємства боржника та позбавлення кредиторів можливості

задовольнити свої вимоги [3, с. 20]. В. В. Дутка вважає, що з метою зменшення кількості випадків зловживання правом на ініціювання провадження у справі про банкрутство існує необхідність ускладнення умов для відкриття провадження у справі про банкрутство шляхом повернення у цій частині до положень, які діяли до введення в дію норм КУзПБ [4, с. 4]. Крім зловживання правом на ініціювання провадження у справі про банкрутство, є непоодинокі випадки зловживання кредиторами правом на заявлення своїх вимог до боржника після оприлюднення оголошення про відкриття справи. Так, окремі кредитори вчиняють дії щодо створення штучних(фактично не існуючих) кредиторських вимог з метою збільшення їх розміру та відповідно збільшення голосів у представницьких органах кредиторів. Надаючи можливість фізичній особі скористатися правом подання заяви про власну неплатоспроможність, законодавець вимагає від боржника діяти добросовісно і надати суду усю необхідну інформацію щодо свого фінансово-майнового стану. Саме виходячи з добросовісності боржника закон визначає умови для проведення ним розрахунків з кредиторами, а при неможливості проведення таких розрахунків звільнення боржника від боргів. На думку В. Я. Погребняка через принцип добросовісності боржника – фізичної особи спостерігається зв'язок між конкурсним процесом і механізмом регулювання майнових відносин [5].

Недобросовісні боржники з метою ухилення від виконання зобов'язань нерідко вчиняють дії по виведенню власних активів до відкриття справи про банкрутство (неплатоспроможність). В судовій практиці у зв'язку із цим зростає кількість справ про визнання недійсними фраздаторних правочинів, що укладаються на шкоду кредиторам. Істотне значення в процедурах банкрутства має діяльність арбітражного керуючого і тому норма ст.12 КУзПБ прямо визначає, що під час реалізації своїх прав та обов'язків він зобов'язаний діяти добросовісно, розсудливо та з метою, з якою ці права та обов'язки надано (покладено). Проте, розглядаючи скарги на дії арбітражних керуючих господарські суди в окремих випадках встановлюють факти неналежного виконання покладених обов'язків. Нажаль учасники правовідносин неспроможності нерідко використовують судові процедури не з метою досягнення справедливого балансу між інтересами боржників і кредиторів.

Законодавцем цілком обґрунтовано передбачено застосування з 1 січня 2025 року нової процедури – превентивної реструктуризації тільки до тих боржників, які добросовісно відносяться до реалізації своїх прав і виконання обов'язків. Так, окремою підставою для відмови у відкритті процедури є з'ясування судом тієї обставини, що боржник протягом попередніх трьох років притягався до адміністративної або кримінальної відповідальності за неправомірні дії, пов'язані з банкрутством (неплатоспроможністю). Очевидно, що надання недобросовісному боржнику права ініціювати процедуру та в подальшому реалізовувати план превентивної реструктуризації може створити умови для порушення прав кредиторів та інших учасників цієї процедури.

З урахуванням наведеного слід прийти до висновку, що дотримання принципу добросовісності учасниками правовідносин неспроможності відіграє важливу роль у досягненні мети забезпечення справедливого балансу інтересів боржника та кредиторів. Добросовісне користування своїми правами та виконання покладених законом обов'язків учасниками цих правовідносин створює умови для використання процедур банкрутства для відновлення платоспроможності боржника та справедливого задоволення вимог кредиторів.

Список використаних джерел

1. Кот О. О. Добросовісність як принцип здійснення цивільних прав. Добросовісність : доктрина & судова практика : зб. ст. за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС, 2021. С. 86 – 96.

2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII із змін/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення 15.03.2025).

3. Вечірко Ігор Умови відкриття провадження у справі про банкрутство згідно з нормами Кодексу України з процедур банкрутства. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наук статей. За заг. ред. д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. К.: Алерта, 2019. С. 15 – 25.

4. Дутка В. В. Зловживання правами у справі про банкрутство. Дис. канд. юрид. наук. за спец. 12.00.04. Донецький державний університет внутрішніх справ. Маріуполь, 2021.

5. Погребняк В. Я. Особливості провадження у справах про неплатоспроможність фізичних осіб: судді ВС проаналізували назрілу проблематику. 1 листопада 2024 р. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/prescentr/news/1695130/>

Вишнівський Михайло Васильович

здобувач наукового ступеня доктор філософії

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ДЕРЖАВНІ ПРОЦЕСИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА

В сучасних умовах будівництво належить до тих сфер національної економіки, що зазнають найбільших втрат унаслідок фактичного призупинення надходження інвестиційних проєктів до України через надвисокі інвестиційні ризики [3]. Галузь характеризується значною кількістю різноманітних корупційних ризиків, виникнення та існування яких зумовлене недосконалістю чинного законодавчого регулювання, що поєднане з відсутністю ефективної реалізації державних заходів з мінімізації